

Рис. Темпи зростання окремих монетарних показників [5]

Залежно від ситуації, яка складалася на ринку, НБУ використовував монетарну політику як більш жорстку і послідовну. Для створення відповідних умов роботи фінансового ринку пропонуємо зробити такі залежності від потреб економіки країни:

- знизити ставки рефінансування комерційних банків, що підвищить доступність кредитів. Окрім цього, потрібно здійснювати контроль за виданими кредитами банкам, щоб не допустити ситуації, коли вони будуть пропонувати отримані кредити підприємцям за значно вищим відсотком. Також можна використати частину золотовалютних резервів держави для рефінансування банків;
- з метою запобігання корупції й зловживання запровадити методи адміністративного регулювання процентних ставок, встановити банківську маржу по операціях за кредитом, котрі виділяє держава;
- здійснювати рефінансування вибірково, залежно від вкладу банку в розвиток економіки;
- збільшити частку рефінансування банків під виробничі векселі, тобто пов'язати монетарну політику з попитом підприємств;
- провести націоналізацію активів проблемних банків. З цією метою створити державну компанію з повернення активів;
- використовувати керований плаваючий курс, здійснювати поступовий перехід до режиму вільного обмінного плаваючого курсу. Це посилить гнучкість обмінного курсу, розширивши діапазон його можливого коливання;
- здійснення контролю над зовнішнім боргом банківського й корпоративного секторів, сприяння швидкому його погашенню.

Висновки. Для ефективного розвитку монетарної політики потрібно:

- чітко окреслити план дій щодо вирішення проблем грошово-кредитної політики з метою уникнення негативних наслідків від нещодавньої економічної кризи;
- використовуючи досвід провідних країн, створити і розвивати свою монетарну політику, яка би вписувалася у сьогоdnішні реалії нашої економіки і відповідала нашим традиціям ведення економічної діяльності;
- насамперед повернути довіру громадян до НБУ та комерційних банків України шляхом зменшення процентної ставки з метою надання банками кредитів й заохочування населення для створення нових підприємств, фірм, компаній, новітніх технологій тощо, до стимулювання та подальшого розвитку тих галузей промисловості, в яких Україна має хист, що призведе до руху та збільшення капіталу, які необхідні як грошово-кредитній системі, так економіці України загалом;

- забезпечити гривні стабільність як одного з основних чинників діяльності будь-яких розрахунків;
- здійснити реформування грошово-кредитної політики з метою розвитку малого (є досить важливим в Україні і набуває важливе значення сьогодні) і великого бізнесу України;
- зменшити видатки на утримання державного апарату, але збільшити видатки на фінансування розвитку економіки, що позитивно вплине на розвиток грошово-кредитної системи України.

Монетарна політика, яка базується на цінній стабільності, може бути ефективною лише за умов наявності сталої фінансової системи. Як свідчить перебіг останньої економічної та фінансової кризи, стабільні ціни є необхідною, проте недостатньою монетарно-фінансовою умовою успішного функціонування економіки. Стабільні ціни самі по собі не убезпечують від виникнення фінансових криз.

Література

1. Дзюблук О. Оптимізація передавального механізму грошово-кредитної політики центрального банку / О. Дзюблук // Вісник Національного банку України : журнал. – 2003. – № 1. – С. 6.
2. Варгас В.М. Підвищення ефективності антиінфляційного регулювання в Україні / В.М. Варгас // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.15. – 173-181.
3. Колобов Ю. Монетарні параметри розвитку економіки України / Ю. Колобов // Вісник Національного банку України : журнал. – 2012. – № 4. – С. 6.
4. Мищенко С.В. Новые тенденции в монетарной политике и регулировании финансовых систем / С.В. Мищенко // Финансы и кредит : журнал. – 2010. – № 40 (424). – С. 23-29.
5. Основні засади грошово-кредитної політики на 2012 рік. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=114668>.

Стецько Л.И. Монетарная политики – средство улучшения функционирования экономики Украины

Рассмотрены внутренние причины возникновения кризиса. Сосредоточено внимание на последних годах деятельности Национального банка Украины. Коротко рассмотрены меры деятельности НБУ в этот период. Также сделана попытка определить факторы, которые смогут улучшить функционирование экономики Украины.

Ключевые слова: монетарная политика, бюджетно-налоговая политика.

Stetsko L.I. Monetary policy as a means of improving the functioning of the economy of Ukraine

The article highlights the internal causes of the crisis focuses on the last years of activity of the National Bank of Ukraine. Briefly considered measures of the National Bank in the period. Also attempt to outline the factors that can improve the functioning of the economy of Ukraine.

Keywords: monetary policy, fiscal policy.

УДК 338.3 *Аспір. П.О. Фененко¹ – ПВНЗ "Європейський університет"*

МЕХАНІЗМИ ОПОДАТКУВАННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ ПРОДУКЦІЮ ТВАРИННИЦТВА: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Здійснено аналіз вітчизняної галузі тваринництва та впливу на її розвиток механізмів оподаткування зовнішньої торгівлі продукцією галузі. Досліджено доцільність оподаткування експорту живої худоби та шкіряної сировини вивізним митом,

¹ Наук. керівник: проф. Н.С. Прокопенко, д-р екон. наук – ПВНЗ "Європейський університет"

та вплив зміни ставок ввізного мита на обсяги імпорту м'яса. Проаналізовано процес адаптації політики щодо оподаткування зовнішньої торгівлі в контексті вступу до Світової організації торгівлі, визначено ризики у зовнішній торгівлі продукцією тваринництва.

Ключові слова: зовнішня торгівля продукцією тваринництва, ставка мита, вивізне мито, ввізне мито, сальдо зовнішньої торгівлі, обсяги експорту продукції тваринництва, обсяги імпорту продукції тваринництва.

Вступ. Приєднавшись до Світової організації торгівлі (СОТ), Україна взяла на себе зобов'язання знизити рівень митних бар'єрів за товарними позиціями сільськогосподарської продукції.

З огляду на ситуацію, що складається у зовнішній торгівлі продукцією тваринництва, в якій обсяги імпорту значно перевищують обсяги експорту, що стало особливо відчутним саме після вступу до СОТ, актуальним є дослідження впливу на розвиток галузі інструментів оподаткування, що застосовуються до сільськогосподарських підприємств під час здійснення такого роду зовнішньоекономічної діяльності.

Аналіз останніх наукових досліджень. Питання оподаткування зовнішньої торгівлі продукцією тваринництва, ефективності зниження ставок ввізного мита при імпорті висвітлюють у своїх працях такі вітчизняні науковці, як: Н.П. Злепко, І.В. Кобута, Н.Г. Копитець, В.Я. Месель-Веселяк, Т.О. Осташко, К.І. Посилаєва, П.Т. Саблук, О.М. Шпичак та інші автори.

Проте, оскільки адаптація законодавства, що регулює діяльність в аграрному секторі економіки України до нових умов та правил СОТ триває і донині, а зміни, які відбуваються під час цього процесу, впливають і на механізми оподаткування сільськогосподарських товаровиробників під час здійснення ними зовнішньої торгівлі, виникає необхідність подальшого дослідження впливу мита, яке є основним податком на зовнішню торгівлю, на структуру експорту та імпорту продукції тваринництва сільськогосподарськими підприємствами, та на подальший розвиток галузі загалом.

Постановка завдання. Сільськогосподарські підприємства, які здійснюють зовнішню торгівлю продукцією тваринництва оподатковуються шляхом стягнення вивізного (експортного) та ввізного (імпортного) мита, яке за своєю природою є непрямим податком та одним із джерел формування дохідної частини бюджету країни. Мито має функціональні завдання, серед яких головними є фіскальні, стимулювальні, які спрямовані на розвиток національного виробника, та регулятивні, які формують обсяг та структуру експорту та імпорту. Політика щодо оподаткування зовнішньої торгівлі інколи не тільки не дає змогу миту як непрямому податку виконувати свої функції, а й призводить до фінансових втрат аграріїв та зменшення державних доходів.

Метою дослідження є аналіз стану галузі тваринництва в Україні та тенденцій оподаткування сільськогосподарських підприємств під час здійснення ними експорту та імпорту живої худоби та м'яса.

Результати дослідження. На території України галузь тваринництва почала розвиватися ще за часів існування трипільської культури, представники якої займалися вирощуванням овець, кіз та свиней. У продовж віків і до сьогодні її значення в економіці держави тільки збільшувалося, оскільки передусім за нормальних обставин продукція тваринництва часто була основою

бюджету українського селянина і, відповідно, впливала на загальний добробут країни. З кінця XVIII ст. тваринництво в Україні набуло ринкового характеру, оскільки почався експорт вовни і волів [1].

На сьогодні важко переоцінити галузь тваринництва для країни загалом, оскільки вона забезпечує людей харчовими продуктами, дає сировину для легкої харчової, а також фармацевтичної промисловості, тяглову силу (кінь, віл), основне органічне добриво – гній. Головними галузями тваринництва України є розведення великої рогатої худоби й свинарство, також – вівчарство і птахівництво; занепало конярство. Допоміжне значення мають кролівництво, бджільництво, шовківництво та рибальство.

На відміну від галузі рослинництва, в якій сільськогосподарські підприємства країни мають економічні вигоди та великий експортний потенціал, галузь тваринництва має велику кількість проблем, про що свідчить невпинне скорочення валових показників виробництва з часів отримання незалежності, відповідно, з огляду на занепад цієї галузі, Україна змушена імпортувати велику кількість продукції тваринництва щорічно. Так, одним з основних показників стагнації галузі тваринництва є показники зниження поголів'я великої рогатої худоби (ВРХ), свиней, кіз та овець. За перше десятиліття, з 1990 по 2000 р., кількість ВРХ в Україні зменшилася на 58 %, а з початку 2000-тисячних років і дотепер – ще майже на 50 %. На початок 2012 р. кількість ВРХ становила 4425,8 тис. голів, зокрема 2582,2 тис. голів – корів, свиней налічувалося 7373,2 тис. голів, овець та кіз – 1739,4 тис. голів. При чому на частку сільськогосподарських підприємств припадає близько 30 % вирощування ВРХ, решта вирощується індивідуальними господарствами.

За останні 12 років зменшення поголів'я худоби відбувається за всіма категоріями, взагалі, за роки незалежності кількість голів ВРХ скоротилася у 5 разів. Проте позитивна динаміка спостерігається у птахівництві, поголів'я в цій підгалузі збільшилося на 62 % у 2012 р., порівняно з 2000 р., або на 74 тис. голів, показник цього року майже наблизився до показника 1991 р., коли поголів'я птиці становило 246,1 млн голів. Скорочення поголів'я ВРХ на тлі триваючого нарощування поголів'я птиці пов'язано як із тим, що організація виробництва м'яса птиці є інвестиційно привабливою та потребує значно меншого періоду часу для досягнення кондиційної ваги, ніж у виробництві ВРХ, так із тим, що близько 70-75 % поголів'я корів утримується господарствами населення, а птахівництвом здебільшого займаються сільськогосподарські підприємства.

Скорочення поголів'я худоби відповідно відображається і на обсягах виробництва молока. При цьому зниження виробництва молока за 20 років скоротилося тільки в 2 рази, що пояснюють передусім зростанням продуктивності молочного стада в агропідприємствах. У 1991 р. вироблялося понад 22 млн т молока на рік, а у 2011 р. трохи більше ніж 11 млн т. При тому населення України забезпечене молоком і молокопродуктами тільки на 51 % від норми. Очевидно, що спад виробництва у галузі тваринництва позначається на зовнішньоторговельному обороті з продукції галузі. У 2005 р. сальдо зовнішньої торгівлі було позитивним і становило 232, 4 млн дол., а в 2011 році воно вже мало від'ємне значення і становило 98, 8 млн дол. (рис. 1).

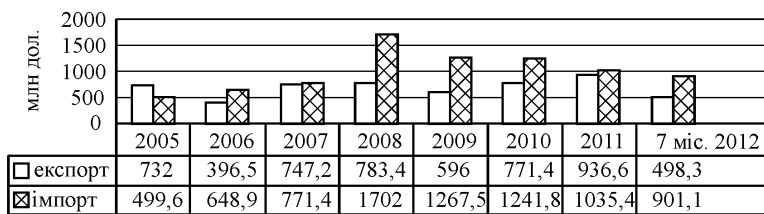

Рис. 1. Динаміка обсягів експорту-імпорту продукції тваринництва за період з 2005 р.у по серпень 2012 р., млн дол.
(за даними Державного Комітету Статистики України [13])

За аналізований період експорт живих тварин підвищився більше ніж у 3 рази, найбільший його показник становив 9, 8 млн дол. у 2011 р., порівняно з 2,8 млн дол. у 2005 р. Проте показник обсягу імпорту незрівнянно більший, ніж показник експорту, при чому досить різке зростання імпорту почалося з 2005 р. за рахунок збільшення імпорту живих свиней, чому сприяло зменшення ставки ввізного мита. Пільгова і повна ставка становила 5 % від митної вартості для тварин вагою менше ніж 50 кг, пільгова та повна ставка у розмірі 8 % від митної вартості – для тварин вагою 50 кг і більше. Вступ України до СОТ у 2008 р. також сприяв нарощуванню обсягів імпорту живої худоби. У 2011 р. імпорт живої худоби знаходився на рівні 76,6 млн дол. (рис. 2).

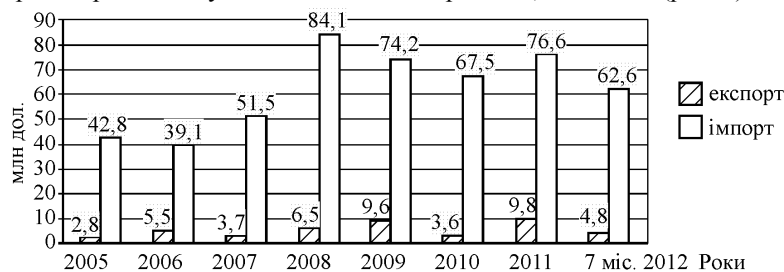

Рис. 2. Динаміка обсягів експорту-імпорту живої худоби з 2005 р. по серпень 2012 р., млн дол. (за даними Державного комітету статистики України [13])

Провідне місце серед живих тварин, які щорічно експортуються, займає велика рогата худоба, відповідно, ще з 1996 р. уряд намагається обмежити її експорт, цим самим захисти внутрішній ринок та підтримати інтереси вітчизняного товаровиробника та збільшити поголів'я. Задля цього було ухвалено Закон "Про вивізне (експортне) мито на живу худобу та шкіряну сировину".

Згідно з цим Законом, ввізне мито встановлювалося за комбінованою ставкою, тобто за вивіз молодняка великої рогатої худоби ставка мита була на рівні 75 % від митної вартості, але не менше як 1500 єку за тонну, за вивіз нетелі, корів, биків, волів експортери мали сплачувати ввізне мито за ставкою 55 % від митної вартості, але не менше ніж 540 єку за тонну, за вивіз живих овець – 50 %, ставка вивізного мита для шкур великої рогатої худоби, овець та ягнят була на рівні 30 % їхньої митної вартості, але не менше ніж 400 єку за штуку, а шкури свиней – 27 % митної вартості, але не менше ніж 170 єку за штуку.

При чому від сплати мита звільнялись сільськогосподарські товаровиробники – юридичні особи, які самі виробляли таку продукцію, окрім молодняка великої рогатої худоби вагою не більш як 350 кг. Тобто ухвалений Закон заохочував сільськогосподарські підприємства експортувати продукцію без посередників. Реалізація продукції проводилась за цінами, не нижчими індикативних, встановлених Кабінетом Міністрів України [2].

Проте, майже за 10 років існування такого способу оподаткування експорту, дані статистики свідчили про неефективність діючих на той час ставок мита, оскільки майже весь експорт спрямовувався до Республіки Молдова, з якою було укладено Угоду "Про зону вільної торгівлі", а отже, вивізне мито не сплачувалося, однак умовно нараховувалося в розмірі близько 3 млн грн щорічно. Окрім цього, обмеження експорту шляхом стягнення вивізного мита не тільки не підтримало вітчизняне тваринництво, а й позбавило сільгоспвиробників стимулу до вирощування ВРХ. З 1996 по 2004 рр. поголів'я великої рогатої худоби зменшилось від 17,5 млн до 7,7 млн одиниць. Відповідно у 2005 р. розглядалися варіанти встановлення з 1 січня 2006 р. нульової ставки ввізного експортного мита на живу худобу та поетапне зменшення вивізного експортного мита на шкіряну сировину до 15 відсоткової ставки з подальшим її щорічним зменшенням на один відсоток із 1 січня 2007 р. до значення 10 %.

Обмеження експорту шкірсировини також не мало значного сенсу, оскільки майже 100 % її експорту припадало також на частку Республіки Молдова, а отже, вивізне мито при експорті шкірсировини не сплачувалося. За результатами 2005 р., надходження в бюджет від сплати експортного мита за вивезення шкірсировини становили 11,7 тис. грн, за умовно нарахованого – 8,5 млн грн. Тобто фактично вивізне мито не виконувало своєї фіскальної функції наповнення бюджету. А зменшення ставки мита могло б принаймні сприяти розширенню географічної структури експорту шкірсировини та ВРХ, та відповідно збільшити фактичні надходження до Державного бюджету. Однак на той час ставки мита залишилися без змін.

Вони були актуальними до 2008 р, і тільки після вступу до СОТ ставки були переглянуті в бік зменшення, а також замінені з комбінованих на адвалерні, оскільки за умовами СОТ забороняється використання специфічних та комбінованих ставок мита. Починаючи з 2009 р., Україна зобов'язалася щороку зменшувати ставку вивізного мита на живу худобу на 5 відсоткових пунктів до значення 10 %. У 2012 р. ставка такого мита становить 30 % митної вартості. Також щороку зменшується на 1 відсотковий пункт ставка вивізного мита на шкіряну сировину до позначки 20 %, на сьогодні ставка такого мита становить 26 %.

Найбільш важливим питанням зовнішньої торгівлі продукції тваринництва є питання експорту – імпорту м'яса. Вступ України до СОТ мав ризик масового збільшення імпорту продукції тваринництва, через зниження митних ставок. Проте збільшення імпорту м'яса за роки членства України у СОТ збільшився у середньому у 3 рази. Хоча обсяг імпорту м'яса і перевищує обсяг його експорту, тим не менш, динаміка останніх років є достатньо позитивною, оскільки прослідковується тенденція до скорочення надходжень

м'яса та харчових субпродуктів з-за кордону, так у 2011 р. імпортовано цієї продукції на суму 292, 1 млн дол., або 216 тис. тонн, що на 37 % менше порівняно з 2010 р. Поступово вітчизняне тваринництво збільшує рівень забезпеченості України м'ясом. У 2008 р. частка імпортованого м'яса становила 23 %, в 2009 р. – 19 %, а в 2010 та 2011 рр. – вже близько 16 %.

Разом з тим, починаючи з 2006 р., відбувається поступове збільшення обсягів експорту м'яса та харчових субпродуктів, який у 2011 р. збільшився майже на 85 %, порівняно з 2006 р. (рис. 3).

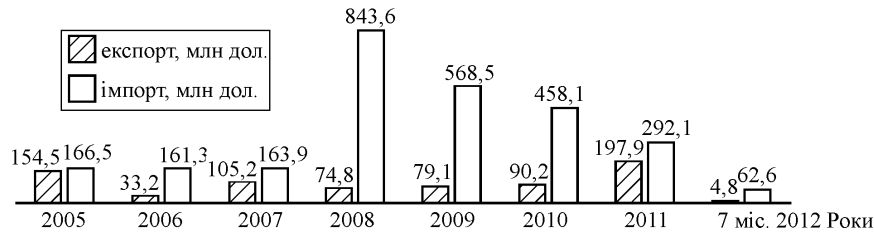

Рис. 3. Динаміка обсягів експорту – імпорту м'яса та харчових субпродуктів за 2005 р. – 7 місяців 2012 р., млн дол. (за даними Державного комітету статистики України [13])

Проблема переважання імпорту м'яса над його експортом має відповідні причини виникнення. Внутрішньою причиною є дефіцит виробництва, що призводить до незадоволення споживчих потреб, особливо це стосується м'яса свиней, хоча варто зауважити, що низькі доходи населення призвели до відчутного скорочення рівня споживання продукції тваринницького походження. Порівняно з 1990 р., споживання м'яса та м'ясопродуктів скоротилося в 1,3 раза. Рівень споживання м'яса населенням за підсумками 2011 р. становив 52 кг на одну особу (фізіологічна норма – близько 80 кг).

В Україні основна частка у виробництві м'яса припадає на яловичину та телятину, свинину та м'ясо птиці, незначну частину займає виробництво м'яса кролятини, баранини, козлятини та конини. З 2005 по 2011 рр. змінилася структура виробництва м'яса: зменшилося виробництво яловичини та телятини, обсяг виробництва свинини майже не змінився, проте збільшилося виробництво м'яса птиці.

На нашу думку, основною проблемою у повільному темпі зростання обсягів виробництва м'яса в Україні є недостатня сконцентрованість виробництва на сільськогосподарських підприємствах. Так, на сьогодні, тільки близько 25 % виробництва яловичини та телятини, 45 % виробництва свинини припадає на частку сільськогосподарських підприємств. Проте, 90 % м'яса птиці виробляється останніми, що позитивно відображається у обсягах імпорту, який істотно скоротився у 2011 р.

Обсяги виробництва м'яса баранини, козлятини, кролятини та конини майже не змінилися протягом аналізованого періоду та перманентно знаходяться у стані глибокої кризи. При чому виробництво цих товарних груп повністю припадає на частку господарств населення, ними виробляється щорічно в середньому 17 тис. т баранини та козлятини, 13 тис. т кролятини та 12 тис. т конини.

Для порівняння станом на кінець 2011 р. загальний обсяг виробництва яловичини та телятини у світі становить 56,8 млн т, свинини – за 101,1 млн т, м'яса птиці – 86 млн т [3]. Найбільшими виробниками м'яса у світі є Китай – близько 86 млн тонн, США – 42 млн тонн та Бразилія – 23 млн тонн. Україна не належить до провідних країн – виробників м'яса, оскільки її частка не досягає навіть 1 % (станом на 2011 р. – 2,1 млн т). На відміну від світової кон'юнктури, яка характеризується поступовим зростанням обсягів виробництва м'яса, ситуація на внутрішньому ринку є протилежною [4].

За прогнозом, світове виробництво м'яса до 2018 р. збільшиться до 328 млн т, причому річний приріст виробництва м'яса птиці – на 2,3 % перевищить показники з виробництва свинини й баранини (на 1,8 %), а також яловичини (на 1,3 %). Частка споживання м'яса птиці (37 %) вперше перевищить споживання свинини – 36 % [3]. Очевидно, що ситуація з виробництвом м'яса, що склалася в Україні, стимулює процес збільшення його поставок з-за кордону (табл. 1). У структурі експорту у 2005 р. переважала частка яловичини та телятини, проте вона значно скоротилася у 2011 р., що пов'язано зі скороченням поголів'я ВРХ та зменшення обсягів виробництва м'яса цього виду.

Табл. 1. Експорт–імпорт основних видів м'яса за період 2005-2011 рр., тис. т

Найменування продукції	Роки						
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Експорт							
Яловичина та телятина	56,1	12,1	34,7	16,8	18,9	13,4	8,4
Свинина	6,6	0,52	–	–	–	0,6	12,5
М'ясо птиці	0,1	0,25	5,0	8,3	18,9	32,5	49,8
Імпорт							
Яловичина та телятина	30,9	19,3	9,1	18,7	8,9	3,6	3,2
Свинина	46,3	47,19	62,3	178,8	140,8	108,6	86,2
М'ясо птиці	141,8	151,7	131,5	255,1	193,2	154,6	61,1

Джерело: складено за даними Державного комітету статистики України [13]

За досліджуваний період майже повністю був відсутній експорт свинини, і тільки в останні 2 роки, (2010-2011 рр.), українська свинина почала експортуватися на зовнішні ринки. Збільшення поголів'я птиці, обсягів виробництва її м'яса відобразилося на збільшенні й обсягів експорту майже у 50 разів у 2011 р. порівняно з 2005 р. Головними партнерами з експорту м'яса в Україні залишаються країни СНД – Білорусь, Молдова, Казахстан, однак провідна роль належить Росії.

Показники імпорту свідчать у переважанні м'яса птиці, яке ввозиться переважно зі США та Німеччини, однак з 2005 по 2008 рр. обсяг імпорту збільшувався і досяг показника у 255,1 тис. т, а з 2009 р. почався спад, що пояснюється знову ж таки нарощуванням виробничих потужностей в підгалузі птахівництва. У 2 рази, порівняно з 2005 р., збільшилися обсяги імпорту свинини, проте у 10 разів зменшилися обсяги імпорту яловичини та телятини. Головним постачальником останніх впродовж усіх років залишається Бразилія та Польща.

Одним із визначальних факторів формування структури експорту – імпорту м'яса сільськогосподарськими підприємствами є механізм їхнього

оподаткування шляхом встановлення мита. В Законі "Про Митний тариф України" від 11.01.1993 р. визначаються ставки мита, які застосовуються при оподаткуванні товарів, що ввозяться до України. Протягом 1993-2004 рр. документ зазнав змін, за якими повні ставки мита в адвалерному еквіваленті на ввезення яловичини мороженої збільшилися на 90 процентних пунктів, свинини – на 44 п.п., баранини – на 11 п.п. та м'яса птиці – на 123 п.п.

Варто зауважити, що зниження ставок імпорتنних тарифів на сільськогосподарські товари не відбувалось одночасно зі вступом України до СОТ. Ставка імпортного мита у перерахунку в адвалерний еквівалент поступово знижувалася завдяки зростанню світових цін на продовольство ще до запровадження імпорتنних тарифів, погоджених під час вступу до Організації. Найбільше зниження імпорتنних митних тарифів на більшість сільськогосподарських товарів відбулося ще у 2005 р [4]. Хоча у тому ж 2005 р. було скасовано пільги в оподаткуванні товарів, що ввозяться на території пріоритетного розвитку та до спеціальних економічних зон. Такий захід вплинув на обсяги імпорту м'яса та харчових субпродуктів свійської птиці, який скоротився порівняно з 2004 роком на 27 % [5]. Після вступу України до СОТ було ухвалено закон "Про внесення змін до Митного тарифу України", який набув чинності 14 січня 2009 р. і понизив ставки ввізного мита. Так, середньоарифметична ставка ввізного мита знизилася від 21,5 до 12,3 % на групу "М'ясо та іствні субпродукти" (табл. 2).

Табл. 2. Імпортні тарифи на м'ясо до і після вступу у СОТ, % до митної вартості [8]

Вид товару	Тариф відповідно до законодавства, станом на 2005 р. (комбінована ставка)	Тариф після вступу у СОТ, станом на 2012 р. (адвалерна ставка)
М'ясо ВРХ, свіже або охолоджене	10 %, але $\geq 0,6$ €/кг	15 %
Свинина свіжа, охолоджена або морожена	10 %, але $\geq 0,6$ €/кг	12 %
Баранина	10 %, але $\geq 0,6$ €/кг	10 %
М'ясо птиці морожене	10 %, але $\geq 0,4$ €/кг	15 %

Вступ України до СОТ гармонізував митний тариф відповідно до режиму найбільшого сприяння, тобто відбувся процес лібералізації зовнішньоторговельної політики, що сприяло збільшенню обсягів імпорту традиційних видів м'яса в Україну. Особливо це стосується свинини, на яку імпортні тарифи у середньому зменшилися у 4 рази, та м'яса птиці, де зменшення становило від 2 до 6 разів залежно від виду продукції. На 91 % ці дві групи і сформували загальний імпорт м'ясопродуктів в Україну: свинина – 49 %, а м'ясо птиці – 42 %.

Значні обсяги імпорту м'яса та м'ясопродуктів актуалізували проблему конкурентоспроможності української продукції, особливо за ціновим фактором. У більшості випадків м'ясна сировина ввозилась для перероблення на м'ясопереробних підприємствах, які мали певні складнощі із завантаженням наявних виробничих потужностей через брак недорогої та якісної м'ясної сировини. Однак, збільшення імпорту м'ясної сировини посилює конкуренцію на внутрішньому ринку та мало негативні наслідки для українських підприємств з високими виробничими витратами та низькою продуктивністю.

Але разом з відкриттям внутрішнього ринку для імпоротної продукції Угодами СОТ передбачено розгалужений механізм захисту внутрішнього ринку. Так, на початку 2009 р. Україна порушила антидемпінгове розслідування імпорту половинок та четвертинок курей свійських, ніжок та їх частин зі США та Бразилії [5]. Також з метою запобігання ввезення в Україну низькосортної продукції за цінами, які значно нижчі, ніж на українському ринку, у 2011 р. було прийнято постанову щодо ліцензування імпорту м'яса птиці та сала в Україну [7].

Високий рівень конкуренції, відчутний дефіцит сировини, а також висока залежність рівня цін, з одного боку від ситуації на ринках сільськогосподарської продукції, а з іншого – від рівня купівельної платоспроможності населення, створюють ризики для розвитку м'ясної галузі. Окрім цього, істотним ризиком є можливість введення обмежень на імпорт української тваринницької продукції до країн – основних споживачів (переважно країн СНД). Так у 2011 року ветеринарні органи держав-членів Митного союзу (Росія, Білорусь, Казахстан) вирішили ввести тимчасові обмеження на імпорт продукції тваринного походження ряду українських підприємств. Право поставок продукції тваринного походження в Росію збереглося лише за трьома українськими підприємствами [9].

Також не дозволяється імпорт свіжого м'яса сільськогосподарських тварин, м'ясопродуктів, живих тварин і птиці з України до ЄС, дозволено експортувати лише живих коней і віслюків. Основна перешкода для українського експорту – невідповідність продукції стандартам якості, ухваленим у ЄС. На цей момент лише половину вітчизняних стандартів для сільськогосподарської продукції гармонізовано з міжнародними стандартами [11].

Набуття членства в СОТ поки що не відкрило перед Україною додаткових можливостей щодо вільного доступу на ринки інших країн, що є особливо важливим для країни – експортера сільськогосподарської продукції, що свідчить про те, що формального членства в цій організації недостатньо для експансії на зовнішні ринки. Необхідними є трансформаційні зміни у політиці державної підтримки та регулювання сільського господарства в напрямі створення умов для закріплення та посилення конкурентних переваг сільськогосподарської продукції вітчизняного виробництва як необхідної складової підвищення рівня національної продовольчої безпеки [12].

Висновки. Механізм оподаткування експорту продукції тваринництва має бути таким, який сприяв би збільшенню його обсягів. Як показує дослідження, дія вивізного мита не завжди виправдовує мету його застосування. Під час здійснення зовнішньої торгівлі продукцією тваринництва вивізне мито застосовується при оподаткуванні експорту живої худоби та шкірсировини, однак воно не виконує покладених на нього функцій та є причиною посилення занепаду галузі та збитковості підприємств, які займаються вирощуванням худоби. Такий механізм оподаткування впливає відповідно і на обсяги виробництва м'яса, які також неупинно знижуються.

Необхідно зменшити вплив тарифного регулювання на експорт цієї продукції, при тому що скорочення ставки вивізного мита за чинного напрямку експорту не матиме істотного впливу на обсяги, а також не зменшить над-

ходження до державного бюджету, проте може сприяти пошуку нових партнерів, відповідно, стимулювати виробництво та потенційно збільшувати обсяги надходжень митних платежів до бюджету за рахунок збільшення обсягів експорту до інших країн світу.

Проведений аналіз засвідчив, що зниження ставок ввізного мита вплинуло на обсяги імпорту продукції тваринництва у бік збільшення, проте не призвело до зниження цін на внутрішньому ринку. Також необхідно зазначити, що вітчизняним виробникам продукції тваринництва дуже важко конкурувати із зарубіжними виробниками через дотації на виробництво й експорт їхньої продукції.

З огляду на подальше скорочення ставок ввізного мита згідно з зобов'язаннями перед СОТ, обсяги імпорту м'яса будуть зростати й надалі, окрім вирішення питання підвищення конкурентоспроможності продукції тваринництва та нарощування обсягів виробництва, необхідним є впровадження нетарифного захисту внутрішнього ринку, шляхом введення квот на імпортовану продукцію. Прикладом такої практики може слугувати досвід європейських країн, які широко використовують цей метод протекціонізму.

Література

1. Енциклопедія українознавства. – У 10-х т. – Т. 2 / за ред. В.М. Кубійович // Молоде життя. – Нью-Йорк, 1954. – 1320 с.
2. Про вивіз (експортне) мито на живу худобу та шкіряну сировину Верховна Рада України; Закон України від 07.05.1996 р., № 180/96-ВР. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.zakon2.rada.gov.ua>
3. Офіційний сайт Міністерство сільського господарства Сполучених Штатів Америки. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.usda.gov>
4. Чудновець І.В. Митно-тарифне регулювання імпорту м'яса в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.03 – "Економіка та управління національним господарством" / І.В. Чудновець. – К., 2010. – 20 с.
5. Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" Верховна Рада України; Закон України від 25.03.2005 р., № 2505-IV. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2505-15>
6. Кобута І. Один рік України у СОТ / І. Кобута, В. Жигадло, А. Заїка / за ред. М. Свенціцькі // Аналітично-дорадчий центр Блакитної стрічки. – К., 2009. – 44 с.
7. Про затвердження переліків товарів, експорт та імпорт яких підлягає ліцензуванню, та квот на 2011 рік / Кабінет Міністрів України; Постанова, Перелік від 22.12.2010 р., № 1183. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.zakon2.rada.gov.ua>
8. Митний тариф України (Розділи I-V) / Верховна Рада України; Закон України, Тариф від 05.04.2001 р., № 2371-III. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4234-17>
9. Чорноротов О. Аналіз ринку тваринництва та виробництва м'яса й м'ясопродуктів України / О. Чорноротов // Мясные технологии : журнал. – 2011. – № 7. – С. 19-26.
10. Про внесення змін до Митного тарифу України, затвердженого Законом України "Про Митний тариф України" Верховна Рада України; Закон від 22.12.2011 р., № 4234-VI. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4234-17>
11. Поглиблена вільна торгівля між Україною та Європейським Союзом: сільськогосподарська та харчова продукція. Аналітична записка. – міжнародний центр перспективних досліджень. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.icps.kiev.ua/doc/FTA_Publicconsultations_agri.pdf
12. Олійник В.О. Конкурентоспроможність сільськогосподарської продукції як складова продовольчої безпеки України в умовах глобалізації / В.О. Олійник // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. праць. – Харків. : Вид-во ХарПІ НАДУ "Магістр", 2011. – № 1 (39). – 436 с.
13. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.ukrstat.gov.ua>

Фененко П.А. Механизмы налогообложения внешней торговли продукцией животноводства: реалии и перспективы

Осуществлен анализ отечественной отрасли животноводства и влияния на ее развитие механизмов налогообложения внешней торговли продукцией отрасли. Исследована целесообразность налогообложения экспорта живого скота и кожевенного сырья вывозной пошлиной и влияние изменения ставок ввозной пошлины на объемы импорта мяса. Проанализирован процесс адаптации политики налогообложения внешней торговли в контексте вступления в ВТО, определены риски в дальнейшем становлении внешней торговли продукцией животноводства.

Ключевые слова: внешняя торговля продукцией животноводства, ставка пошлины, вывозные пошлины, ввозные пошлины, сальдо внешней торговли, объемы экспорта продукции животноводства, объемы импорта продукции животноводства.

Fenenko P.O. Mechanisms of taxation of livestock products foreign trade: today's realities and prospects

The article is about the analyze of the domestic livestock industry and the impact on its development the mechanisms for taxation of the industry products foreign trade. The expediency of taxing with export duties the exports of live cattle and hides and the effect of changing the rates of import duty on imports of meat have been examined. It has been analyzed the process of adaptation of the policies on taxation for foreign trade in the context of accession to the World Trade Organization, it has been identified the risks in the future stability of the foreign trade of livestock products.

Keywords: foreign trade of livestock products, the rate of customs duty, export duty, import duty, trade balance, export scopes of livestock products, import scopes of the livestock products.

УДК 336.71

Здобувач Ю.В. Шушкова¹ – Львівська КА

ОСОБЛИВОСТІ ПОБУДОВИ ТА РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ

Розглянуто особливості побудови і розвитку фінансової системи у Великобританії. Розкрито основні аспекти формування складових фінансової системи: державного бюджету, позабюджетних державних фондів, місцевих фінансів і фінансів державних підприємств, формування доходів і видатків державних та місцевих бюджетів, а також структуру податків.

Ключові слова: фінансова система, державний бюджет, позабюджетні державні фонди, місцеві фінанси, фінанси державних підприємств, доходи, витрати, податки.

Вступ. Фінансова система будь-якої країни відіграє особливу роль у розвитку її економіки. А тому вдосконаленню загальної структури фінансової системи та її окремих складових приділяють і приділяють, особливо на сучасному етапі, етапі глобалізаційних процесів у світовій економіці, багато уваги як з боку зарубіжних, так і вітчизняних учених. Проте проблематика щодо побудови та розвитку фінансової системи існує, і цьому питанню в зарубіжній та вітчизняній науці приділяється виняткова увага, проводяться відповідні дослідження. Варто зазначити, що ще й до сьогодні немає чіткого трактування терміна "фінансова система", а також чітко і конкретно не визначено її структуру. Тому як зарубіжні, так і вітчизняні вчені-економісти, по-різному

¹ Наук. керівник: проф. В.І. Єлейко, д-р екон. наук